

Oponentský posudek disertační práce Václava Trojana Dialogické jednání optikou vipassany

Téma a jeho úskalí, která autor zvládal

Srovnávání různých duchovních, psychologických, tvůrčích, pedagogických směrů a metod je dlouhodobě velmi populární a dobře prodejné. Je to také osvědčený prostředek jak vnášet zatemnění a zmatek. Každá propracovanější metoda či duchovní systém používá vlastní termíny, metaforické signály, "tagy" – které dávají praktikujícímu smysl až v kontextu a v průběhu praxe. Označení mají specifickou energii, emoční náboj, nezaměnitelnou vůni a chuť, které nemusí být analytickým popisem zpřístupnitelné a jsou nepřenositelné. S přenosem termínu do jiného oboru či jiné praxe není přenesen jeho obsah, autor se tohoto častého nedostatku nedopouští.

Václav Trojan si posuzované metody a jejich souvislosti nezvolil nahodile, ale ani analytickou úvahou. Po období hledání našel učitele vipassany a stal se žákem DJ, V obou případech nezůstalo jen u ochutnávkového setkání, je praktikujícím obou metod.

Podstatným objektem, který je v disertační práci podroben zkoumání, je tedy autor sám ve svých jednotlivých rolích v rámci popisovaných metod. V této cenné, osobní rovině je pozorovatel, pozorované a pozorování buddhisticky v jednotě.

Disertační práci jsem si pro svou potřebu pracovně přejmenoval:

Dvě praxe: Vipassania a dialogické jednání optikou a skrze zkušenosti praktikujícího

Originální název implikuje jednosměrnou komparaci, obsah disertace je mnohem bohatší, takto čtená a chápaná práce má podle mého soudu jedinečný přínos, poznatky a vynášené soudy jsou podloženy a oprávněné.

Etika autorova přístupu

Autor sám na sobě, z důvodů osobních, provádí dlouhodobý experiment – s otevřeným nezaručeným výsledkem. Disertační práce je dokladem toho, že autor našel způsob, jak obě metody praktikovat v úplnosti bez vnitřních rozporů, což je cenné – a zdaleka ne samozřejmé.

Autor s oběma metodami, systémy nepokusí, udržuje čisté vztahy učitel - žák, nerozkládá je, neohýbá je, nezahrává si s nimi. Metody DJ a vipassany poznává, zkoumá v co nejširší úplnosti svých či dostupných znalostí o každé metodě, v pro ně patřičných kontextech, nevytrhává jednotlivé prvky či termíny, neposuzuje je izolovaně. Literaturu, terminologii i obsah práce volí s odpovědností ke čtenáři, s odbornou erudicí, s důrazem na sdělnost, daří se mu citlivě a přesně zkoumat i vyjádřit jemné podrobnosti "ve kterých se skrývá ďábel".

Struktura a kompozice práce

Vnitřně logická srozumitelná struktura disertační práce nevznáší mylná krátká spojení a zatemnění, nevytváří nežádoucí konstrukty.

Koncept mysli - prostoru - prázdnoty - krajiny

Evropané mají po staletí problém s chápáním, překladem, osvojením buddhistického konceptu nicoty, prázdnoty, prostoru, mysli. "Prázdnota" je v moderních textech překládána jako prostor. Mysl není v buddhistickém chápání vázána na tělo či mozek, ten je spíše přijímačem než vysílačem, nositelem mysli.

Známé výroky: "forma je prázdnota a prázdnota je forma, forma a prázdnota jsou neoddělitelné", "ten, kdo si myslí, že tento svět je skutečný, je hloupý jako kráva, ten kdo si myslí, že není skutečný, je ještě hloupější".

Václav Trojan zvolil v práci další optiku, pohled systémové teorie Gregoryho Batesona, multidisciplinárního vědeckého publicisty. Tato volba je možná jako jedna z mnoha děl mnoha vědních oborů. Podstatné je, proč autor volil takto: "v průběhu let (...) mi na mysl přicházela metafora mysli jako krajiny (...)" (str.79), je to volba vyvolaná tím, co přichází praktikujícímu průzkumníkovi na mysl a je ověřovaná a potvrzovaná reflexemi a zkoumáním v disertaci.

I tato část je v nejlepším smyslu osobní, neformální a je koncipována tak, abychom i my postupně rozuměli, jak autor skrze mnoho svých zkušeností v různých rolích docházel k poznání. Přiznání a analyzování autorových subjektivních postupů přispívá k hodnotě práce.

Experiment jako organický krok

Studie SGS, uvedená v příloze navazuje na osobní autorovu dráhu, využívá reflexe, která je součástí DJ ke kvalitativnímu výzkumu vztahů obou praxí prováděných v časové souslednosti. Je organickým završením práce - a otevírá příležitosti pro další rozvoj autorovy pedagogické i vědecké práce.

Otázka I.

Autor přistupuje ke svým učitelům s pokorou a otevřeností, práce je věnována Ivanu Vyskočilovi. Přesto bych mu rád, jako myšlenkový experiment, položil otázku:

Jak by dnes, s poznáním popisovaným v disertační práci, vypadala "škola Václava Trojana", pokud by autor přistoupil k jejímu založení?

Byla by pravidelnou součástí DJ praxe také meditace na zklidnění mysli?

Předával by žákům poučení o mysli jako krajině, vycházela by z tohoto obrazu nějaká cvičení?

Doplnil by autor také instrukce pro reflexi?

Kombinoval by, třeba u některých žáků, společnou praxi s online hodinami?

Nabízela by škola "DJ retreaty" ? (Pokud ano, rád bych se přihlásil :))

Tedy: jak by autor už nyní, alespoň nanečisto, odpověděl na otázky rozvoje metody DJ, které v závěru otevírá?

Otázka II.

Vyskytla se autorovi období nejistoty či rozporů, zda lze jednu či druhou metodu praktikovat v úplnosti souběžně s druhou? "Překážela" někdy jedna metoda druhé?

Bylo to vždy harmonické?

A také: přepíná autor mezi svým nastavením mysli buddhistickým a dialogickým, autorským?

Závěr

Autor našel způsoby, kterými lze popsat a sdělit odlišné metody práce s tělem - řečí - myslí. Autor prokázal schopnost samostatné tvůrčí - pedagogické práce i odborně analytické reflexe, kvalifikovaně posoudil možný rozvoj pedagogických metod DJ a autorského herectví. Je to cenný příspěvek k poznávání přínosu obou praxí. Dosvědčuji, že podrobné seznámení se s dílem je přínosné. Disertační práci doporučuji k obhajobě.

V Brně 25.3. 2022

Mgr. Josef Morávek